

הלכות ספה סימן תרל

באר הגולה

הפתח, *שיעמיד קנה עליו ועל הטפח, (יא) וכשרה אף-על-פי שהקנה שעל גביהו אינו נוגע בקנה: הגה (יב) ואם הטפח והדפן מגיע לספק (יג) אין צריך קנה על (3) גביהו (מרכיזי הג"מ פ"ד). ומה שנהגו בעצרת-הפתח עגלה הוא לנוי בעלמא (כ"כ המרכיזי): **ג** יהיו לה שני דפנות זו כנגד זו וביניהם מפלש, (יד) עושה דפן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהו ומעמידו בפחות משלשה סמוך לאחד משתי הדפנות (א) [ג] וכשרה, (טו) וגם כזה צריך לעשות צורת פתח, שיתן קנה מהפס על הדפן האחר. (טז) ה"יש אומרים שאין זה צריך צורת פתח: הגה (יז) אבל אם איכא דפן שבקנה בלא כבוד אין צריך צורת צורת הפתח עד סוף הכתל, (יח) הואיל ואיכא דפן שבקנה שהוא שיעור הקשר סכה, (יט) וכל-שכן שאין צריך צורת הפתח כשהדפן שלמה, ומה שנהגו בעצרת הפתח הפתח שלמה אינו אלא לנוי בעלמא (ר"ן והמגיד פ"ד וכל"ב ובי"ב בשם מרכיזי): **ד** ב"מ דברים אומרים, בעושה סכתו במקום שאין דפן אמצעי כנגדה, אבל העושה סכתו (כ) באמצע החצר רחוק מדפנות החצר, אף-על-פי שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו (כא) די לה בתקון המתיר, בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם: ה' כשהכשירו בשתי דפנות * העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח, אפלו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח,

שערי תשובה

בפרושו, ולשון הגהת אשר"י צ"ע: [ג] וקשרה. עכ"ט. ועין בקה"ק קנה סימן כג שבהיא דברי קרבן-נחמאל שכתב לזכיות דגם בספה גדולה הרין

באר הלכה

דף ז עמוד ב דבור הפתחיל ספק על-גבי מבוי וכו', דמוכח בקריא דהטפח שזקק גם כן הוא מדרבנן, ומדאורייתא די בטפח הסמוך לכתל, וצריך עיון. אחר-כך מצאתי שסור בעצמו באשל-אברהם סוף-קטן ז: * שיעמיד קנה עליו ועל הטפח וכו'. עין בקר"ן, דבפחות מן שתי דפנות שלמות ושלישית טפח וצורת הפתח לא מהני אם יעשה כל הדפנות על-ידי צורת הפתח, דאף-על-גב צורת הפתח היא מחצה גמורה לענין שבת⁽¹⁷⁾ וכלא"מ, מכל מקום לענין סכה לא מהני אפלו דפן שלישי ומכל-שכן בשאר דפנות, והעיקור האחרונים את דבריו. אכן ברא"ש דף יט דעתו דמן התורה מהני צורת הפתח גם כן, אכן מדרבנן בענין דוקא גם טפח שזקק נפמי"ג בא"א סק"ז. ועין לקמן בסעיף ו מה שכתבנו שם בבאר הלכה: * העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח וכו'. הנה לבאונה העתיק המחבר כזה את דברי הגר"מא השנייה בגמרא: יתרה שבת על סכה, שהשבת אינה נמדת אלא בעומד מרבה על הפרזן מה שאין כן בטפח. והנה לפי מה שביאר הש"י ומגד-אברהם את דברי השל"סן צריך שקבם 'שכשחצוצרת כל הפרזין וכו', דהניו דוקא עם הפרזין שיש בשתי הדפנות, ובשמי הדפנות השלמות עומד שבתן מרבה על הפרזין, פירוש רש"י, קשה, דאיכ"סן גבי שבת נמי, לפי מה דנקיטא לן לגבי שבת צורת הפתח מן סתמים, וכל-כיון לבוד דבנדאי הני כסותים בכל מקום, וגם קומא לן דישלש מחצות בנדאי הני ושותי-היחיד, איכ"סן גבי שבת נמי יהיה מן התורה ושותי-היחיד כהניא בנני. ועל רש"י גופא לא קשה לי, דנשי"א פירש מה שאין על דבספה דסגי לה בשמים כהלקטן ושלישית אפלו טפח וכו', רוצה לומר, וקאי זה על דיקא דאורייתא דסגי קטשע ואינו צריך צורת הפתח, כמו שכתב הפ"ח, וכאן זה בשבת בנדאי אינו ושותי-היחיד אם יצטרף עוד פרוצת בשתי הדפנות השלמות עד

באר היטב

בספר קרבן-חגיגה דף מא וביד-אהרן סימן תרכט: (3) גביהו. עמ"א שכתב להחמיר: (א) וכשרה. ובספר גדולה שהשלישית רחוקה

משנה ברורה

כדי להשלים שעור הכתל. ועין בפ"ח שכתב דזה הוא מדרבנן, (ב) אבל הטפח מרנח שאמרנו מתחלה הוא מדאורייתא: (יא) וכשרה. ואז (ו) מטר לטלטל בתוכו ולהוציא מן הבית דרוך חלון הפתוח לסכה בשבת שבתוך החג, דאף-על-גב דבשאר שבתות אסור לטלטל אלא-אם-כ"ן יש תקון ברוח רביעית, מכל מקום בשבת שבתוך החג אומרים: מגו דהני דפן לענין סכה הני נמי דפן לענין שבת⁽¹⁸⁾, (ז) ומכל מקום שלא בשעת הדחק ראוי להחמיר: (יב) ואם הטפח והקנה וכו'. כן צריך לומר: (יג) אין צריך קנה על גביהו. דהספק גופא יחשב קנה על גביהו⁽¹⁴⁾. ועין במגן-אברהם שהקשה על זה מירושלמי, ודעתו דראוי להחמיר משום דאינו נעשה הספק לקו⁽¹⁵⁾, (ט) אבל האחרונים ישובו קשיתו, (טז) ועל-כ"ן הסומך על רמ"א לא הפסיד⁽¹⁶⁾: **ג** (יד) עושה דפן וכו'. ומה דלמעלה די בטפח, דהתם (י) השתי דפנות סמוכות להדדי ועל-כ"ן די בשלישי בטפח בעלמא, מה שאין כן כזה דהם רחוקים זה מזה, על-כ"ן צריך לעשות דפן של ארבעה טפחים ומשהו ולהעמידו בפחות משלשה סמוך לדפן אחר⁽¹⁸⁾, דהני פלכוד, ונחשב כאלו היה דפן שלם של שבקנה טפחים סמוך לדפן⁽¹⁹⁾, (יב) וממילא גם כזה יש שתי דפנות סמוכות להדדי כמו למעלה: (טז) וגם כזה צריך לעשות צורת פתח וכו'⁽²⁰⁾. עין במגן-אברהם שמסתפק, אוילי דוקא בטפח, אפלו אפלו על-ידי צורת הפתח, אבל הרבה (יב) אחרונים הסכימו דאין לחלק בזה: (טז) ויש אומרים שאין זה צריך צורת הפתח. דלא דמי לסיעין ב, ששם התקון כפס רחב טפח שהתקון הוא גרוע, על-כ"ן צריך צורת הפתח להשלים השעור, מה שאין כן כאן שיש תקון טוב כפס ארבעה, על-כ"ן סביךא להו דאין צריך צורת הפתח. (יג) וכתבו האחרונים דיש להחמיר פסקא הראשונה: (יז) אבל אי איכא וכו' אין צריך כאן צורת הפתח. רוצה לומר, דכזה (יז) לכלי עלמא אין צריך צורת הפתח אפלו לדעה הראשונה: (יח) הואיל ואיכא דפן שבקנה וכו'. אף שהכתל שלישי שהוא עומד נגדו הוא מרחק ממנו, הואיל שעל-פל-פנים איכא שלש דפנות בפסחה⁽²¹⁾. ומסתברא דדוקא אם רחוקה הוא לא יותר מעשרה אמות דנחשב זה כפפתו, ועין לקמן בסעיף ה: (יט) וכל-שכן שאין צריכים צורת הפתח וכו'. רוצה לומר דפן רביעי: **ד** (כ) באמצע החצר וכו'. מקור דין זה הוא מה"ר"ן. ועין במגן-אברהם שחולק על זה (טו) ודעתו דאין להחמיר להר"ן אלא כששתי דפנות זו כנגד זו של הספה הם עצמם דפנות החצר, דבהא מהני דפן אמצעי של החצר⁽²²⁾ אף-על-פי שאינה דפן לסכה (בגון שחציו של הספה לצד דפן האמצעי אינה מספק כלל) שלא תהא נדונת כסכה העשויה כמבוי, אבל לא כשהיא עומדת באמצע החצר: (כא) די לה בתקון המתיר וכו'. דהניו שיעמיד הטפח מרנח בפחות משלשה טפחים סמוך לדפן, והניו לצד שהוא כנגד פתח

שער הציזין

(ב) קרי-מגדים. ועין שם שכתב דלהניח צורת הפתח על-ידי עמ"ס בשבת וי"ט טוב ויש לומר דמטר אם שכח לעשות קדם י"ט טוב, דהני שבות דשבות במקום מצוה⁽¹²⁾. (1) גמרא ופוסקים: (1) כן כתב בספר תי"אדם בשם הר"ן: (2) הפרי-מגדים ובאר הגר"א: (3) בבב"ר יעקב: (4) גמרא: (5) הר"ן: (6) אלהי נבה וקרבן נחמאל ומאמר-מדכי ועין שם שהזכיר כן מחויש הנשכ"א ובבב"ר יעקב: (7) ב"ח ואלהי נבה וש"א: (7) ובהו כזה קשה הש"י שמתפלל על הגוי' (אחרונים): (טו) אף שפסקו אחרונים ישובו קשית הסגן-אברהם על הביית-יוסף (עין במאמר-מדכי ובגד"שע ותמר-משה, וכן משמע בבאר הגר"א שאינו חושש לקשית הסגן אברהם), מכל מקום למעשה נראה דאין להחמיר באמצע החצר בתנאי, דאפלו באפן שצויה הסגן-אברהם דברי הר"ן קראי על מבוי הספק ובאפן שצויה התוספות, גם כן צריך עיון על המחבר איך העתיק דברי הר"ן לדינא, ודלא לפי מה שהעתיק בסעיף ז: ספק על-גבי מבוי שיש לו לחי וכו' מוכח דסביךא לה פירוש תרמ"בם והרא"ש דהמקרא מרי במבוי מפלש, אם-כן אין שום מקור לדברי הר"ן לדינא, ועל-דבריהם אנו צריכין למרן דמה שאמר הנקרא אפלו סכה ועלמא בעי טפח שזקק הניו דסביךא לה דבריהם וכו' ויחזיקו ויבאו שכתבו המפרשים (אחר-כך מצאתי שהקשה כן חמ"ד-משה), ואם-כן על-פל-פנים אין להחמיר יותר משה שצויה התוספות:

הַלְבוּת סִפָּה סִימָן תַּרְל

ביאורים ומוספים

[שעה"צ ס"ק ה]

דְּהוּי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת בְּמָקוֹם מְצֻהָ⁽¹²⁾.

אמנם, לענין תיקון עירוב שהתקלקל בשבת, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רעו ס"ק כה) שהוא אסור מדאורייתא, ולא הותר על ידי נכרי אלא מחמת שהוא מצוה דרבנים כדי שלא יבואו לידי מכשול, וכתב השו"ה הלכות (ס"ד) שצריך עיון קטן החילוק מכאן, וראה בביה"ל לעיל (סי' שסב ס"ג ד"ה מחיצה) שלפעמים שיירך לתקן את העירוב בלי עשיית מלאכה, כגון בקשירת החוט שנפסק על ידי קשר עניבה נראה בביה"ל לקמן (סי' תרלו ס"א ד"ה עושה), ומה שכתבנו במשנ"ב לעיל (סי' תרכו ס"ק ב).

ואף שלהוסיף על מחיצה המתרת, מבוואר בשו"ע לעיל (סי' שטו ס"א) שמותר בשבת אם יש כבר מחיצה שרוחבה טפח, ביאר הגרש"ז אויערבך (ש"שכ"פ כ"ד הע' קלד) שבענינו אסור להוסיף מחיצה על ידי ישראל, מפני שהתוספת שמכשירה הרי מחדשת שם של סוכה, וכן בצורת הפתח מתחדש שם של פתח, מה שאין כן שם שענף המחיצה הוא להפריד וחלק מההפרדה כבר נמצא על ידי המחיצה טפח. נראה בספר ארחות שבת ח"א פ"ט הע' מז.

[משנ"ב ס"ק יא]

מגו דְּהוּי דָּפֵן לְעִנְיָן סִפָּה הָיָי נִפְי דָּפֵן לְעִנְיָן שְׁבֻתָּה⁽¹³⁾.

ואף שיש לחלק שלענין שבת צריך שהמקום יהיה גורר ומוקף, וכשפרוץ מרובה על העמוד אינו נחשב כגורר, מה שאין כן סוכה שאינה צריכה בדופן השלישית אלא טפח, כיון שאין צריך בה מקום גורר, והיא כשרה אף כשפרוץ מרובה על העמוד, כמבואר בגמ' (סוכה ז, א), ואם כן לכאורה אי אפשר ללמוד מסוכה שיתיעל הטפח לענין שבת, שבה צריך שהדפנות יגדרו את המקום, תירץ בשו"ת המרדכי (ח"א סי' טז אות ג) שהטעם שמועיל הטפח בדופן השלישית אינו מפני שאין צריך בדופן זו מחיצה שלימה, אלא מפני שנחשב על ידי כך כאילו יש ברוח זו מחיצה שלימה, ואם כן שיירך לומר מיגו מסוכה לשבת, שכשם שלענין סוכה הרוח השלישית נחשבת גוררה על ידי מחיצה גמורה, כך הוא גם לענין שבת, וכן מפורש ברש"י (סוכה שם ד"ה וכן) שכתב ח"ל "דמיגו דההוא טפח אנמריה רחמנא למשה במחיצות סוכה דליהוי ליה דופן שלימה לסוכה, הוי דופן נמי בשבת וסוכה", וראה מה שכתבנו להלן (סי' לב).

[משנ"ב ס"ק יג]

יְחַשְׁבֵּן קִנְיָהּ עַל גְּבִיחָהּ⁽¹⁴⁾ וכו', דְּאִינוּ נִצְטָה הַסֶּקֶךְ לְכָף⁽¹⁵⁾ וכו', הַסֹּמֵךְ עַל רִמְאָא לֹא הֶפְסִיד⁽¹⁶⁾.

14) ובטעם הדבר שכשהסכך משמש כקנה העליון מבוואר ברמ"א שצריכים הקנים להגיע עד הסכך, ואילו בעשיית צורת הפתח בלא סכך על גביו, כתב השו"ע שאין צריך שיגעו הקנים שבצדדים בקנה העליון, ביאר הפמ"ג (א"א ס"ק ב) שהסכך לא נעשה לשם צורת הפתח, מה שאין כן הקנה העליון. והחזו"א (י"ד סי' קעב ס"ק ב) כתב, שכיון שהסכך משמש בתקרה ולא כמשקוף של פתח, אין הוא נראה ונחשב כמשקוף של צורת הפתח אם הקנים שבצדדים אינם נוגעים בו. 15) וכן לגבי מי שהעמיד עמודים משני צידי הסוכה הניח עמוד על גביהם מצד אחד לצד השני כדי להחזיק את הסכך, ועל ידי כך נוצרה צורת הפתח באמצע הסוכה שלכאורה מחלקת אותה לשנים, ואם אין בכל צד רוחב שבעה טפחים תיפסל על ידי כך, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ט) שכיון שלא העמיד את הקנים לשם צורת הפתח, אינה נחשבת כצורת הפתח, ואף האחרונים שחולקים על המג"א יודו לזה, כיון שצורת הפתח זו היא שלא מרצונו וגורמת לחומרא, ובפרט לפי ה"רן (סוכה ג, א) מדפי הרי"ף שכתב שצורת הפתח אינה נחשבת ממש כמחיצה לענין סוכה. וכן דעת הר"ח קייבסקי (תורת המועדים ס"ק ד) שהחזו"א שהורה לגבי בית הכנסת, שצורת הפתח שאין מעוניינים בה שתבדיל אינה מבדילה, יורה כן אף בענינו. וכן דעת

הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רכו) שאינה מחלקת את הסוכה, אכן, כשנעשתה על מנת לחלק את הסוכה, היא מפריעה להשתמש בכל הסוכה כאחת, נשאר בצריך עיון אם היא מחלקת את הסוכה.

16) אמנם, החזו"א כתב (א"ח סי' קיא ס"ק ה, י"ד סי' קעב ס"ק ג) שאין צורת הפתח מועילה אלא אם כן היא נראית כפתח בפני עצמו, ומכיון שהסכך אינו יורד למטה קצת כמשקוף, ואינו נראה כחלק מפתח, אין כאן צורת הפתח ונחשבים לדעת החולקים על המג"א רק במקום שצורת הפתח נראית כפתח בפני עצמו אלא רק שלא נעשתה לשם פתח, כגון עמודי חשמל שיש על גביהם חוטים מאחד לשני, שדי בכך שירצה עכשיו להשתמש בו כפתח שייחשב כצורת הפתח.

[ביה"ל ד"ה שיעמיד]

דְּצוּרֵת הַפֶּתַח הִיא מְחַצָּה גְּמוּרָה לְעִנְיָן שְׁבֻתָּה⁽¹⁷⁾.

17) ולעיל (סי' שסב ס"י ד"ה כשכל) הסתפק האם צורת הפתח נחשבת מחיצה גמורה ומועילה מן התורה אף בכל הרוחות, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יז]

סְמוּךְ לְדָפֵן אָחָד⁽¹⁸⁾ וכו', שֶׁל שְׂעָבָה טְפָחִים סְמוּךְ לְדָפֵן⁽¹⁹⁾.

18) ואף אם שתי הדפנות שבצדדים אינן זו כנגד זו, אלא נמצאות כל אחת כנגד צורת הפתח של המשך הדופן שכנגדה, כתב החזו"א (א"ח סי' עה ס"ק ו) שמועיל להניח ברוח השלישית דופן ארבעה טפחים ברחוק פחות משלשה טפחים סמוך לאחת מהדפנות, אך אין מועיל להניחה בסמוך לצורת הפתח שלהן, מפני שצריך שיהיו שתי דפנות גמורות סמוכות זו לזו כעריבן, כמבואר במשנ"ב להלן (סי' כד).

19) דין זה שצריך ששתי דפנות הסוכה יהיו סמוכות זו לזו (כעריבן), מבוואר בפמ"ג (א"א ס"ק ז ו-ט) שהוא מן התורה, והחזו"א (שם ס"ק יד) לא הכריע בדבר.

[משנ"ב ס"ק טו]

גַּם בְּנֵה צָרִיף לְעִשּׂוֹת צוּרֵת פֶּתַח וכו'⁽²⁰⁾.

20) ולענין עשיית צורת הפתח על ידי הנחת הקנה העליון על גבי הדפנות, כתב החזו"א (י"ד סי' קעב ס"ק ב) שאין לעשות כן, ואף שמבואר בשו"ע שמניח את הקנה על גבי הדופן, מ"מ יש להחמיר כרא"ז שסבר שאין צורת הפתח מועילה אלא כשהיא עושה פתח בפני עצמה מלבד הכותל, ולפיכך בענינו יש להניח קנה בסמוך לדופן, ועל גביו להניח את הקנה.

[משנ"ב ס"ק יח]

הוֹאִיל שֶׁצֶל-קַל-פָּנִים אֵיבָא שְׁלֵשׁ דְּפָנֹת בְּסִפָּה⁽²¹⁾.

21) ואם הדופן שאורכה שבעה טפחים אינה סמוכה ממש לאחת הדפנות אלא היא מרוחקת ממנה פחות משלשה טפחים, צידד הפמ"ג (משב"ז ס"ק ה) שאף על פי שאין בסוכה זו שתי דפנות שעומדות ממש זו אצל זו, מ"מ אין צריך לעשות צורת הפתח אף לפי הדיעה הראשונה, כיון שיש בדופן השלישית שיעור דופן שלמה. וכן מבוואר בחזו"א (א"ח סי' עה ס"ק ט) שאין צריך צורת הפתח (ראה שם בתיקון בשו"ל הגליון), אלא שהוא לא הזכיר שהיינו רק כשהעמיד את הדופן השלישית בתוך שלשה טפחים לדופן האחרת. ולענין שתי דפנות הסמוכות זו לזו, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רכה) שאף אם הרחיק מהן הרבה את הדופן שאורכה שבעה טפחים, אין צריך לעשות צורת הפתח בהמשך הרוח.

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּבָהָא מְהִי דָּפֵן אֶמְצָעֵי שֶׁל הַצָּרִיף⁽²²⁾.

22) ואף אם דפנות הסוכה מתקמות לצד ולאחר מכן שוב מתיישרות [כעין צורת אות למי"ן] ובמקום שלאחר העיקום הן עומדות שלא כנגד הדופן האמצעית, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רכו) שהיא מועילה לסתום את הסוכה, שהרי למעשה הרשות סגורה במחיצות.

הלכות סבה סימן תרל

שְׁשֵׁשֶׁת־עָטָרָה (כב) פֶּל (ז) הַפְּרוּזִין יְהִיָּה מְרֻבָּה (כג) עַל הַעוֹמֵד, כְּשֶׁרָחַ, (כד) רַק שְׁלֹא יְהִי הַפְּתָחִים (ה) בְּקִרְנֹת *כִּי הַמַּחְצוֹת צְרִיכִין לְהִיֹּת מְחֻבְּרִים בְּמִין ג' (ו), (ז), (ח) *וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה כְּהֶם פְּרָצָה יִתְּרָה עַל עֶשְׂרֵי אַמּוֹת, וְאִם יֵשׁ בָּהּ (כז) צוּרֹת פְּתָח, אֶפְסוֹל בִּיּוֹתֵר מֵעֶשְׂרֵי. וְלִקְרֹמְפִים, אֶפְסוֹל יֵשׁ לָהּ צוּרֹת פְּתָח, אִם יֵשׁ לָהּ פְּרָצָה יוֹתֵר מֵעֶשְׂרֵי פְּסוּלָה, אֶלֶּאֱאִם יִכֵּן עוֹמֵד מְרֻבָּה עַל הַפְּרוּזִין: הַגָּה וְנִהְגוּ עֲקֻשׁוֹ *לְעֵשׂוֹת מַחְצוֹת (ו) שְׁלֵמוֹת כִּי אֵין הַכֹּל בְּקִיּוּן בְּדִין הַמַּחְצוֹת (כל ב). וְמִי שְׁאִין לוֹ כְּדִי צָרְכוֹ לְמַחְצוֹת, עֲדִיף אִזּוֹ לְעֵשׂוֹת שֵׁלֵשׁ מַחְצוֹת שְׁלֵמוֹת מֵאַרְבַּע שְׁאִינֵן שְׁלֵמוֹת (מהיר"ל): * וְלַעֲצֵן אַרְבַּעַת קוֹנְדִּיסִין, בֵּין בְּאִמְצַע הַגָּג (כט) בֵּין עַל שְׁפֹת הַגָּג, וְסָפֵד עַל גִּבּוֹ, פְּסוּלָה. יוֹשֵׁשׁ מְקַשְׂרִין בְּנִצְעֵן עַל שְׁפֹת

כ בדיקת ה מולכות ספה ל בדיקת ד מ בענין ולא נפשט ג גרסות היר"ף חלקיקא ברפון ואלא דב דב נחפון, וכן כתבו אבי השני ורבי ישעיה ורא"ש ג ב כ שריא גאון לפ גרסתו דלא גרס אבעיא להו והיר"ף גיארת והרמב"ם, וכן קתב הטור בשק"ם

בְּאֵר הַיֵּטֵב

עומד מרובה, אלא תקלא בנה דאע"פ שבכלל הפרצה הנה פרוז מרובה, ע"ש: (ה) בקרנות. פי בכל הקרנות, אבל אם ב' מחצות מחברים שרי, מ"א: (ו) שלמות. קתב מ"ש: מהגו לעשות עגול בתוך הפתח, אבל אותן סכות הבנויות משנה לשנה בסתח גמור א"צ אותו עגול ואפלו מנהגא ליקא. קתב מהר"ל: מהר"ש היה מסמן למחצות הספה כדי לראות סדר עמידתן שלא לשנה משנה לשנה, וכן הוא בירושלמי והקמת את המשקל כמשפטו, וכי יש משפט ליקרשים, אלא קרש שצ"ה לתן בצפון: יצמן לעולם בצפון:

משנה ברורה

החצר (טז) ולא לצד שהוא קנגד דפן החצר: ה (כב) כל הפרוזין יהיה מרובה וכ"ו. רוצה לומר, על-ידי הפרצות שיש בשתי הדפנות עם שתי הדפנות הפרוצות יחד יהיה הפרוזין מרובה על העומד, (יז) אבל אם באותן שתי הדפנות השלמות פרוזי שבהן מרובה על העומד שבהן, (אסור). ודוקא אם הפרצות הם יותר משלשה טפחים, אבל אם הם פחות משלשה טפחים, כלבד דמי והוי קטוחם ואין שם פרצה עליה. וענן בקמ"ר אברהם רש הסימן שדמותו, ודוקא אם עושה הספה מארבעה דפנות, אבל אם עושה משלשה דפנות לא מהני (יח) מדרבנן על-ידי לבד: (כג) על העומד. ודוקא (ט) אם בעומד יהיה על-כ"פנים שעור מקום חשוב, (כ) דהינו פס של ארבעה טפחים: (כד) רק שלא יהיו הפתחים וכ"ו. הינו, (כא) אפלו אם עשויות בצורת הפתח, דאף דלענן שבת על-ידי צורת הפתח הוי קטוחם ממש, לענן סבה חמור יותר, דבעינן שיהא שתי דפנותיה מקברות ממש בנרות ולא על-ידי צורת הפתח: (כה) בקרנות. 'בקרן' היה לו לומר, (כז) דהא מקרי המחבר בדליקא בפסחא אלא שתי דפנות שלמות, דליקא אלא קרן אחת: אלא דהרמ"א אהי לאשמועינן אף היכי דעושה הספה של ארבע דפנות שלמות, שאין לו לעשות פתחים בכל קרנותיה, דאז לא ישרא לו שתי דפנות מקברות יחד, אבל אם ירצה לעשות פתחים בשאר קרנותיה ולהשאיר שתי דפנות מקברות יחד אין הכי"נמי דשרי: (כו) ובלבד שתי יתרה על עשר אמות. דאז (כג) אפלו עומד מרובה על הפרוזין אסור, דנחשבת לפרצה ולא לפתח: (כז) צורת פתח, אפלו ביותר מעשר²⁶⁵. דעקשו (ד) פתח מקרי (כח) ואין שם פרצה עליה: (כח) לעשות מחצות שלמות²⁶⁶. רוצה לומר, שלא על-ידי עצות של לבד וצורת הפתח. ובהלכות של רבי יצחק גיאורת ראיתי שכתב גם-כן, דלמצוה מן המבחר בעינן שיהיה שלש דפנות הסכות חתומות מכל רוחותיה, ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד: ו (כט) בין על שפת הגג וכ"ו פסולה. ואף דלגבי שבת לכלי עצמא (כו) אמרינן גוד אסיק מחיצתא, לגבי ספה סביבא לן דבעינן

מפנה יותר מג' צ"ע, מ"א: (ז) הפרוזין. פי שחב"נ הפרוזין משני רוחות הפרוצים לגמרי עם הפרצה שבקלל הפתחים והוא על מרבה על העומד שבשני המחצות ונספח ואז מטר, אבל עכ"פ יהיה במחצות עצמן עומד מרובה על הפרוזין. וכתב הש"י: נ"ל דיש חילוק בדבר, כשאין פרצה גדולה רק כל הפרצות כל אחת בפ"ע פחות מג' אז מטר אפלו בפרוזין מרובה באותה מחצה ב"ן דאמרינן לבד הוי כל העומד כסתום, משא"כ אם יש פרצה א' גדולה יותר מג"ש אז צ"רף שיהיה עכ"פ באותה מחצה

באור הלכה

שבפרצה הגדולה שיש בדפן שלישי עם אלו הפרצות יחד לא יהי עומד מרובה על הפרוזין, אבל לפי מה שכתב השלחן ערוך בפעויות קמין ג"ם בטפח וצורת הפתח קשה; ואף אם המציא לומר דבשבת נמי, אף דשלש מחצות הוי דאורייתא מכל מקום מצטרף הדפן רביעיית הפתוחה עם הפרצות הנקראות בשלש הדפנות, וב"ב קשה, דהלא בסעיף ה יש עומד מרובה על הפרוזין, דהלא פתח דפן רביעיית הפתוחה יש דפן שלישי שצנשה על-ידי לבד וצורת הפתח, ועוד יש שמי דפנות שעמדן מרובה על הפרוזין? ויש לומר, דבספה הלא די אם בדפן השלישי יש טפח מרובץ וגם צורת הפתח עד השלמתו ו' טפחים אף דהדפן גדולה ורבו פרוזין²⁶⁷, ובפרט אם נצטרף לזה הפרצות הקטנות שיש בשתי הדפנות בנדיא יהיה הפרוזין מרובה על העומד, מכל מקום שרי, ובשבת קמאי גונא אין שם רשות יחיד עליה: * פי המחצות צריכות להיות מחוברים. ואם הפרצה היה שם פחות מג' טפחים שרי, דמחברים מקרי על-ידי לבד²⁶⁸ (פמ"ג): * ובלבד וכ"ו יתרה על עשר אמות. מוסקנין אם על-ידיה נחשבל כל הדפן, דאולי לא מהני רק דעל-ידיה פרצה שתיקה ולא פתח, ואסור לישב במקום הזה לצאת ידי אשור אף דמספך מלמעלה, אבל ביתר הדפן שנשאר שם שעור ספה יותר מששה דשרי, דלא גרעא זה מחסר משקום הפרצה והלאה לגמרי דהנה בנדיא קשר הספה. וענן בפ"ח דמשמע מלשונו דעל-ידיה נספד כל המחצה, והנה סבתו בנדיא אמת להלכת לענן שבת דכן הוא לדינא, אבל בעניננו דקמא לן דשעור ספה הוא רק ו' טפחים צריך עיון: * לעשות מחצות שלמות. ענן בבאור ה"ב מה שהביא בשם מהר"ש, וענן בבבב"ר יעקב שכתב שלא ראה מי שחש לזה, ומפקפק על ראותו ממשקין²⁶⁹, ענן שם: * געץ ארבעה קונדיסין וכ"ו פסולה. ענן במשנה ברורה. והנה בגמרא משמע שם דהוי דאורייתא, ולכאורה לפי מה דפסק הרא"ש ב"דף יט דאף לגבי ספה יוצא מן התורה בצורת הפתח, אם-כ"פ אסורא לה דלא אמרינן גוד אסיק אמאי אינו יוצא מטעם צורת הפתח? ואין לומר דסבר הרא"ש

שער הציזון

(טז) דשם נחשב בלאו הכי קצת פתוחים לדעת המחבר: (י) ט"ו ומגן אברהם: (י"א) פרי מגדים: (י"ב) מגן אברהם: (י"ג) בן פרשו הפרי מגדים ומחצית השקל. וקשה לפי פירושם מנא לה להמגן אברהם דבר זה, אימא ב"ן דבשמי הדפנות השלמות העומד מרובה ב"ן, כמו שכתב המגן אברהם, אפלו אם העומד פחות מן ד' טפחים, ב"ן דהפרוזין מועט מזה בטל המועט לגביהו, וגם מדברי רבנו יצחק שהובא בבית יוסף משמע בהדיא כמו שכתבנו, ענן שם. ולענייננו דעתי נכון יותר כמו שפרש הלבושי שרד את דברי המגן אברהם, שכתב דבעינן בעומד שעור מקום דהינו ז' טפחים כדי הקשר ספה²⁷⁰. ונראה דסברת המגן אברהם הוא כמו שהביא בבית יוסף בשם רבנו יצחק שיש מי שפרש, בן, וסביבא לה להמגן אברהם דכן הוא לדינא דבעינן שעל-ידי צדוהי כל העומד יהיה הקשר ספה, מכתב רבנו יצחק לבשושי: ומורי ר' אברהם אברהם, כפי שיש בעומד כל הדפן כדי שעור ספה, משמע דסביבא לה בן לדינא: (כא) בן אימא ב"ן והובא בבאור הגר"א: (כב) לבושי שרד בבאור דברי המגן אברהם: (כג) בן משמע בבאור הגר"א: (כד) ואף דלדעת הר"ן אין לעשות צורת הפתח בדפנות הספה, יש לומר דהינו דוקא בשעור הקשר ספה ולא ביותר מזה: (כה) ונע, דלדעה זו אפלו אם הפרוזין מרובה על-כ"פ עד שאפלו אם נחשב את מקום צורת הפתח לעומד יהיה הפרוזין מרובה עליה גם-כן שרי, דהרי קתבי הפוסקים דאין חילוק בצורת הפתח בין עשר ליותר מעשר: (כו) דלתיב קמא לן לעיל בסימן שמה סוף טו וטו דעל גוד הבית הוי רשות הנחמד (אם נגזא אינו בולט ממחצות הבית), משום דאמרינן גוד אסיק מחצות הבית למעלה, והוי כאילו יש מחצות למעלה: